

Tento příspěvek v podstatě předznamenal třetí blok. Pomocí internetového videopřenosu zasadila Florike Egmond (Universiteit Leiden) informace o Holtzwirthově pobytu v Římě do kontextu aktivit německých a nizozemských lékařů působících v dobovém Římě (Valerius Cordus, Gisbertus Horst), především v souvislosti se starou římskou nemocnicí Santa Maria della Consolazione pod Kapitolem (v níž Holtzwirth působil). Tilman Walter (Universität Würzburg) se zabýval botanicko-farmaceutickými cestovateli, kteří navštívili Blízký Východ, a jejich herbáři a cestopisy (např. augsburského lékaře a botanika Leonharda Rauwolfa). Opět ke sběratelství obrátila pozornost účastníků Berit Wagner (Goethe-Universität Frankfurt am Main), která se zabývala sběratelskou činností Holtzwirthova vnuka, hallského lékárníka Laurentia Hoffmanna ml. Nastolila mj. otázku, zda jeho sbírka mohla nějakým způsobem souviset s palestinskou cestou jeho dědečka.

V průběhu druhého dne zazněla i významná obecnější diskuse o protestantských poutnicích, kterou moderoval Mordechai Lewy, izraelský historik a diplomat. Celá konference byla spíše otevřením tématu než završující bilancí. Holtzwirth posloužil jako svého druhu průsečík několika provázaných témat a oblastí možného dalšího výzkumu, pohybujících se kolem raně novověké *Reiselust* (chuti k cestování), palestinských poutí (jejichž výzkum má v německém prostředí velmi bohatou tradici), dobového vědění (farmacie, lékařství, přírodověda) a sběratelství. Počítá se s vydáním konferenčního sborníku (nejspíše v příštím roce).

Tomáš Rataj

DOI: 10.14712/23365730.2024.38

Konference Bohumil Hrabal neidylický. Přehlížené a ukryté aspekty jeho díla, 25.–27. dubna 2024, Nymburk

Už v roce 2017 v souvislosti s dvacátým výročím smrti spisovatele a absolventa Univerzity Karlovy Bohumila Hrabala se Ústav dějin a archiv Univerzity Karlovy (dále jen ÚDAUK) zapojil do organizování mezinárodní konference konající se ve městě, s nímž je spojeno jeho mládí a významná část díla – v Nymburce.¹ Stejně tak se nyní ÚDAUK připojil také k přípravám další akce podobného charakteru spojené s připomínkou 110. výročí spisovatelova narození. Ale nevstoupíš dvakrát do téže řeky... Zatímco v roce 2017 vystupovalo v roli hlavního místního organizátora přímo Město Nymburk, tentokrát to byla s ním spojená příspěvková organizace: Městská knihovna Nymburk (členem organizačního výboru a skutečným hybatelem přípravných prací se tak stal její ředitel Jan Červinka). Za Univerzitu Karlovu, která byla druhou hlavní pořadající institucí, se do organizace zapojily tři její fakulty/součásti: Fakulta humanitních studií (Jakub Češka, jenž byl hlavním garantem odborného programu konference), Evangelická teologická fakulta (Pavel Hošek) a ÚDAUK (Marek Ďurčanský). Přípravy trvaly zhruba rok počínaje výročním setkáním Klubu čtenářů Bohumila Hrabala při Městské knihovně Nymburk na jaře 2023.

¹ Tematiku konference odráží kolektivní monografie Jakub ČEŠKA – Marek ĎURČANSKÝ – Petra JAMES – Holt MEYER (edd.), *Schizofrenická historiografie. Literatura Bohumila Hrabala v krátkém 20. století*, Dolní Břežany 2019.

Leitmotivem interdisciplinární konference se stala neidyličnost spisovatelova díla, která je poněkud zastřená populárními filmovými adaptacemi, představuje ale neodmyslitelný spodní tón či přímo zásadní linku velké části textů. Hrabal je ovšem, jak se v průběhu jednání ukázalo, autorem mnohostranným, vzpírajícím se jednoznačným interpretacím a integrujícím ve svém díle obrazy a pojetí idylické i naprosto neidylické. Právě to je na jeho textech přitažlivé nejen pro literární vědu, ale také pro historiografii, jež se může vedle obrovského množství (literárně užitých!) reálií věnovat také intenzivním obrazům zrcadlícím dějinné zlomy 20. století.

Konference byla vyvrcholením sledu dílčích akcí, které se k připomenutí spisovatele během první poloviny roku v Nymburce konaly. Samotnému jednání předcházelo dopoledne na Gymnáziu Bohumila Hrabala, kde studenti připravili opravdu pestrý program. Na slavného absolventa této školy (tehdy nymburské reálky) se vzpomínalo bez kontroverzí provázejících před dekádu přejmenování školy, nyní již hlavně v souvislosti s jeho dílem. Program navštívili i studenti jiných škol z okolí (Poděbrady, Český Brod) a využili možnosti účastnit se čtyř besed se zahraničními bohemisty, vysokoškolskými pedagogy a překladateli Annou Förster, Xavierem Galmichem a Keničim Abe.

První den konference samotné zahrnující tři bloky literárně-vědných a literárně-historických příspěvků proběhl ve čtvrtečním odpolední v kině Sokol. Po slavnostním zahájení s úvodním slovem J. Červinky, zdravící místostarostky Nymburka Stanislavy Tiché a proděkana FHS UK Pavla Himla (prorektor UK Jan Kuklík musel svou účast odříci z důvodu nemoci) byl zahájen první blok jednání příspěvky X. Galmiche (Sorbonne Université, Paris), Sylvie Richterové (Sapienza Università) a K. Abe (University of Tokyo). Zatímco první dva referáty se zabývaly dnes aktuální tematikou spisovatelovy spirituality a jejím odrazem v díle, japonský bohemista se zaměřil na metafory ve sbírce textů z konce 60. let *Poupata*, zahrnující ovšem především nejstarší vrstvu Hrabalovy tvorby.

V následujícím bloku seznámil účastníky Jiří Pelán (FF JČU v Českých Budějovicích) s problematikou tří chronotopů spisovatelova díla: kladenským, libeňským a nymburským. Polská bohemistka Joanna Goszczyńska (Uniwersytet Warszawski) analyzovala pozdní prózu *Autíčko*, jejichž syrových obrazů se opakovaně dovolávali účastníci následujících diskusí. Velmi zajímavá byla reflexe nejednoznačného přijetí překladu tohoto textu polskými čtenáři. Druhý blok uzavřel P. Hošek zprávou o nahrávkách Hrabalových promluv z evangelické fary v Libici nad Cidlinou a vysvětlením kontextu jejich vzniku.² V posledním bloku nabídla A. Förster (Universität Erfurt) pohled na recepci díla francouzského sémiotika Rolanda Barthesa v prostředí českého samizdatu 70. let (a tím i na možnosti a limity jeho recepcí v díle B. Hrabala) a J. Češka se ještě jednou vrátil k próze *Autíčko* jako znepokojivému textu, klíčovému pro interpretaci pozdní fáze Hrabalova díla.

První den konference uzavřel společenský večer zahrnující jednak scénické čtení povídky *Jetel růžák* z Hrabalovy knihy *Krasosmutnění* (s mnoha odkazy na nymburské reálie) v podání studentů zdejšího gymnázia pod vedením pedagožky nymburské Základní umělecké školy B. M. Černohorského Mileny Válkové, jednak dokument České televize *Hrabalova chata* o vysoce aktuálním tématu, za přítomnosti jeho autora Jakuba Motejzika.

² Srov. aktuálně vydanou a diskutovanou monografii Pavel HOŠEK, *Evangelium podle Bohumila Hrabala*, Brno 2024.

Následující diskuse se do velké míry věnovala problematice práce dokumentaristy s paměťníky, zejména postupům při budování důvěry mezi tazatelem a respondenty.

Jednání během dopoledne druhého dne konference tematicky rozšířilo její interdisciplinární charakter o příspěvky reflektující filozofické a psychoanalytické zakotvení Hrabalova díla, byť došlo také na literární historii a teorii. První blok zahájil Josef Fulka (FHS UK) analýzou prózy *Harlekýnovy milióny* jako jednoho z vrcholů předposlední fáze Hrabalova psaní. V příspěvku Agaty Firlej (Uniwersytet Adama Mickiewicza w Poznaniu) byly některé starší Hrabalovy texty nahlíženy v kontextu díla francouzského psychoanalytika Jacquesa Lacana, zdůrazňujícího roli jazyka v psychoanalytické praxi. Blok uzavřel příspěvek Miloše Kučery (PedF UK) o próze *Ostře sledované vlaky*, nenechávající nikoho na pochybách, že tento klíčový text lze interpretovat jako antickou tragédií. V druhém bloku pátečního dopoledne došlo v příspěvku Jaroslava Novotného (FHS UK) na filozofickou dimenzi Hrabalových prací, zejména v perspektivě recepcce díla Martina Heideggera a Friedricha Nietzscheho. Marie Zetová (FHS UK) se zaměřila na problematiku těla v prózách Bohumila Hrabala, zejména na znepokojivé scény nabízející metafyzický výklad, odrážející vnitřní stavy jedince i podstatu vnějšího světa. Blok uzavřel Michal Špina (kulturní čtrnáctideník A2), který Hrabalovo dílo, zejména ale novelu *Ostře sledované vlaky*, zasadil do kontextu evropské „železniční“ literatury.

Interdisciplinární rozměr konference byl v odpoledním jednání posunut ještě dále, když došlo na příspěvky z oblasti knihovnědy a historiografie. Jindra Pavelková a Lenka Pokorná Korytarová (Moravská zemská knihovna) nastínily na půdorysu rozsáhlého projektu NAKI sledujícího překlady české literatury v zahraničí místo Bohumila Hrabala ve světové literatuře. Příspěvek, který vyvolal mimořádně intenzivní diskusi, umístil spisovatele na druhé místo za Milana Kunderu a na první v rámci střední Evropy (v maďarském a polském prostředí je Hrabal nejpřekládanějším českým spisovatelem). Následující referáty se zaměřily na aktuální problematiku z oblasti kultury paměti a muzeologie. Václav Matoušek (FHS UK) přiblížil počátky lesního města Kersko jako unikátního „developerského“ projektu Josefa Hyrosse ml., jehož realizaci přerušila válka a následující komunistický převrat. Na něj navázal Pavel Fojtík (Polabské muzeum) příspěvkem o historii Hrabalovy chaty v Kersku a plánech na její zpřístupnění veřejnosti. Toto aktuálně rezonující téma uchopila také Jana Kavánová (Polabské muzeum) komplementárním diskusním příspěvkem o zamýšlené podobě budoucí hrabalovské expozice v nymburském Vlastivědném muzeu.

Poslední blok zahájil Radek Diestler (Muzeum a archiv populární hudby) ukázkami z hudební tvorby, které Hrabala inspirovaly a které byly inspirovány jím (interpret meziválečných šlágrů Tino Muff, ale třeba také undergroundové uskupení *Uzený koleno* nebo polský rapper Proceente). Příspěvek Oliny Kaufmanové a Michala Plavce přiblížil spisovatelův let balónem popsáný v jednom z pozdních esejů,³ a to i z pamětnické pozice (O. Kaufmanová se jako dcera organizátora letu Ivo Vodseďálka, básníka a Hrabalova přítele, akce přímo účastnila). Na osobnost právníka a muzikologa Zdeňka Culky, Hrabalova spolužáka a editora *Studentské hlídky*, rubriky regionálních novin *Občanské listy*, v nichž vyšly první Hrabalovy básně, se zaměřili Jan Kahuda (Národní archiv) a Marek Ďurčanský (ÚDAUK). Poslední blok konference uzavřel přesvědčivým a procítěným příspěvkem o tom, „jak

³ Bohumil HRABAL, *I balony mohou vzlétnout*, in: Týž, *Pojízdná zповědnice. Sebrané spisy XIV*, Praha 1996, s. 205–214.

Hrabal odcházel (v literatuře a od literatury)“, polonista Przemysław Dakowicz (Uniwersytet Łódzki), znalezc a propagátor Hrabalova díla.

Doprovodný program konference zahrnoval koncert bratislavské skupiny *Tornádo Lue*, která zhudebnila několik básní ze spisovatelových literárních počátků, a následujícího dne komentovanou procházku po Nymburce a Kersku, v jejímž rámci účastníci navštívili také pivovar a Hrabalovu chatu. Zájem o konferenci ilustruje fakt, že se jí účastnilo v různých fázích více než 200 registrovaných účastníků.

Pro ÚDAUK byla příprava této konference opět spojena s důležitou teoretickou i praktickou otázkou, a sice jakým způsobem připomínat významné absolventy univerzity, kteří se neprosadili na poli vědy, ale v jiných oborech, a jak zasadit jejich osudy do širšího rámce dějin univerzitní vzdělanosti.⁴ To je ostatně zajímavá otázka i ve vztahu k jinému spisovateli s právníkem vzděláním – Franzi Kafkovi, jehož kulaté výročí úmrtí připadlo rovněž na rok 2024. Hrabal byl jedním z prvních českých spisovatelů, kteří se k jeho literárnímu odkazu otevřeně hlásili.

Marek Ďurčanský – Marek Brčák

DOI: 10.14712/23365730.2024.39

Die Schreibkalender der Frühen Neuzeit und die Handschriften in ihnen.

Tagung des Wolfenbütteler Arbeitskreis für Bibliotheks-, Buch- und Mediengeschichte,

13.–15. března 2024, Herzog August Bibliothek, Wolfenbüttel

Konference o raně novověkých kalendářích a různých typech rukopisných záznamů, které obsahují, se konala v pohostinném prostředí wolfenbüttelské Herzog August Bibliothek, důvěrně známém i řadě českých badatelů v oblasti raně novověké rukopisné i tištěné písemné kultury. Jednalo se již o třetí setkání tohoto druhu, kdy byla pozornost zaměřena na oblast středovýchodní Evropy a její vzájemné vazby se západoevropskými středisky knihtisku. První se konalo v říjnu 2011 v durynském Altenburgu a následující v květnu 2017 v Jeně.

Jakkoli počasí během předjaří roku 2024 setkání přálo, složitější byly dopravní podmínky limitované generální stávkou zaměstnanců Deutsche Bahn. Autor této zprávy se tak dostal na místo jednání o den později a z referátů prvního dne neslyšel nic. Lze tedy jen na základě doptávání se a rozhovorů s dobrou duší těchto konferencí Klausem-Dieterem Herbstem konstatovat, že na úvod jím byl v základních rysech představen projekt *Der frühneuzeitliche Kalender und seine handschriftlichen Einträge*, který eviduje a v digitalizované formě zpřístupňuje tištěné kalendáře s rukopisnými poznámkami.¹ Navazuje na dva starší projekty zaměřené nejprve na mimořádně obsáhlou a dobře dochovanou sbírku kalendářů v Archivu města Altenburg, a poté na osobnosti autorů tištěných kalendářů. Po vystoupení

⁴ Sám Hrabal se ke studiu na UK hlásil textem *Akademický slib vykonán*, který vychází z eseje napsaného během studií a osvětluje zájem o vzdělání, který u něj teprve na vysoké škole nabyt na intenzitě. Bohumil HRABAL, *Akademický slib vykonán. První pokus o esej*, in: týž, *Ze zápisníku zapisovatele. Sebrané spisy XVIII*, Praha 1996, s. 9–21.

¹ Viz <<https://schreibkalender.wisski.data.fau.de/>> (31. 10. 2024).